

Hvad er god dyrevelfærd?

Forbrugeres forestillinger om og
forventninger til dyrevelfærd i
fødevareproduktionen

Jesper Lassen
Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi
jlas@ifro.ku.dk

Dyreetisk Råd: 100 år med dyrenes lov
København 8. juni 2016

KØBENHAVNS UNIVERSITET

Dagsorden

- Folk og dyrevelfærd
 - Hvad betyder dyrevelfærd for almindelige mennesker?
- De kommende landmænd
 - Hvad betyder dyrevelfærd for landbrugsskoleeleverne?
- Er markedet eller regulering løsningen på folks krav til dyrevelfærd?
 - Borgere, forbrugere og markedsdrevet dyrevelfærd

Kapitel 1

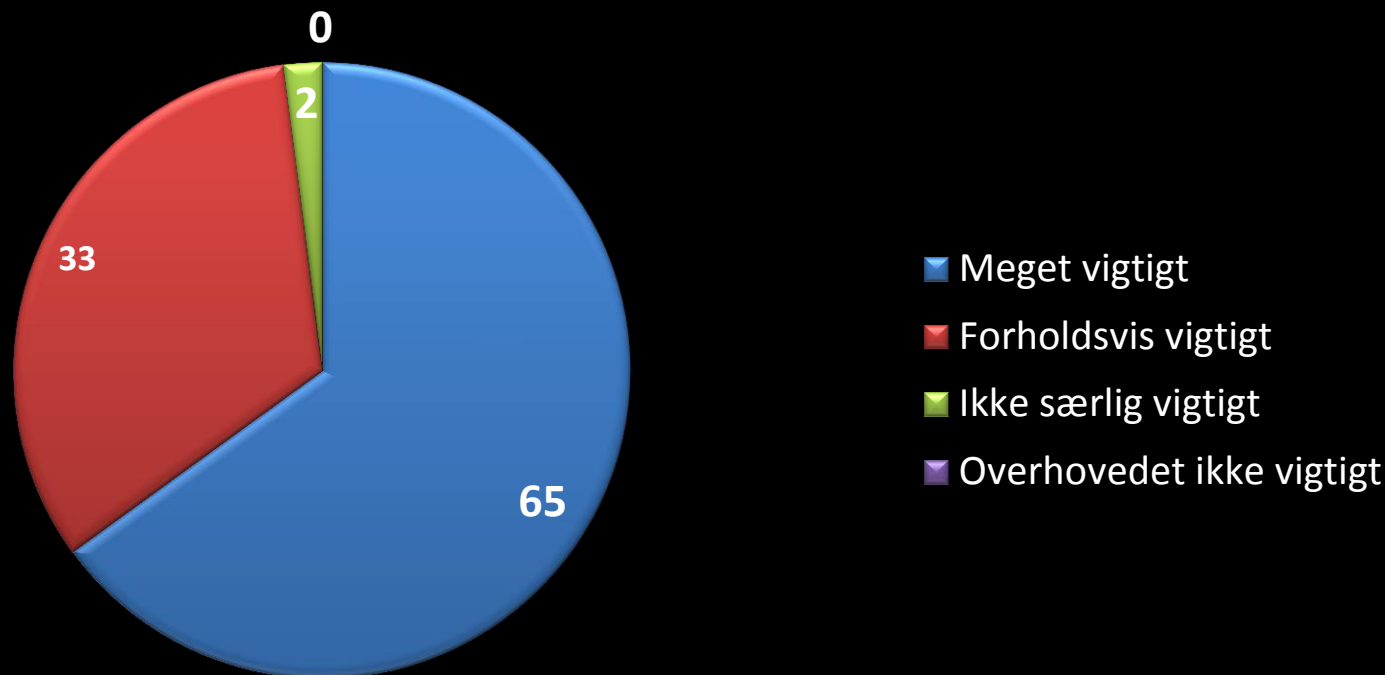
Generelle bestemmelser

§ 1. Dyr skal behandles forsvarligt og beskyttes bedst muligt mod smerte, lidelse, angst, varigt men og væsentlig ulempe.

§ 2. Enhver, der holder dyr, skal sørge for, at de behandles omsorgsfuldt, herunder at de huses, fodres, vandes og passes under hensyntagen til deres fysiologiske, adfærdsmæssige og sundhedsmæssige behov i overensstemmelse med anerkendte praktiske og videnskabelige erfaringer.

Er dyrevelfærd vigtigt for folk?

Hvor vigtigt er det efter din mening at sikre dyrevelfærden for opdrættede dyr? (Procenter, N=1.012)

Folk og dyrevelfærd

Søer som eksempel

Kondrup, S. V., & Lassen, J. (2014). Folk og de løse søer. I: *Løse Søer*. Center for Bioetik og Risikovurdering.

Formål og metode

- Formål: At afdække hvordan folk forstår dyrevelfærd i forhold til svinesektoren.
- 4 Fokusgrupper á 7 personer
 - Ikke repræsentativt – spredning på holdninger
 - Spredning på køn, alder og uddannelse
 - København, Sakskøbing, Rødding & Odense
- Interviewguide med tre hovedtemaer
 - Dyrene og deres status
 - Opstaldning af søer
 - Svinekød
- Interviews, udskrift og argumentationsanalyse

En so's 3-4 årige liv - 6-8 cyklusser

Løbe- & kontrolstalden	Drægtighedsstalden	Fare- & diestalden
5 uger	12-13 uger	4-5 uger
DK-Krav om løse søer 2015/2035	EU-krav om løse søer 2013	Intet krav om løse søer

Hvad er dyrevelfærd for grise?

- To begrundelser for dyrevelfærd
 - Af hensyn til dyret selv
 - Af hensyn til kødets kvalitet

- Frihed/ naturlighed
- Plads, luft og lys
- Ude-liv & selskab
- Mudder

- Foder & vand
- Behandling ved sygdom
- Fravær af smerte og lidelse

... frihed! Som jeg synes er den eneste måde, man kan leve et rigtig godt griseliv på, det er ved ikke at holde dem i fangenskab. Og dermed selvfølgelig plads og selskab ...

Hvis man endelig skal holde dem i fangenskab, så skal man huske, at de skal have adgang til foder og vand og give dem omsorg; det er det, de har brug for, og ikke mishandle dem.

Fikserede søer: Modsætningen til det gode griseliv

- Fikserede søer: Fravær af velfærd!
 - Modsætning til ude liv, god plads, bevægelsesfrihed og rodemateriale
- Fikserede søer: Ikke-landbrug!
 - Metaforer fra industriel produktion

Om produktionen

"det er ren maskindrift"

"fabriksagtigt"

"det kan ikke være mere mekanisk"

Om soen

"pattedame"

"fødemaskine"

"et 'produktionsapparat'"

Søers liv

Hvad er vigtigt?

- Frihed og plads - altid vigtigt!
 - Fravær af frihed og plads er hovedargumenter imod fiksering og for løse søer
- De vigtigste faser: Fare og diegivning
 - Særlige hensyn til soen (og pattegrisene)
- Det naturlige
 - Samvær med pattegrisene

Og så synes jeg, at (pattegrisene) skal have mere kontakt med soen. Det ser grimt ud, synes jeg, at man ser soen ligge spændt fast og så render de her små grise og skal forsøge at få fat i en pat og få pattet noget i sig, og så ligger grisemoren bare der som noget andet ... De kunne lige så godt hænge et eller andet aggregat op og sætte nogle patter på.

Søers liv

Hvad er vigtigt?

- Det naturlige $\leftarrow \rightarrow$ Det kunstige
- Kunstig inseminering vs bedækning
 - Inseminering udtryk for øget pres på soen

Men der er vi lidt tilbage i det der med maskinparring, hvis man kan kalde det sådan? At det kan være, at man gør det der for ofte, så naturen eller systemet ikke kan bære det antal grise, der kommer.

Løse søer i fare- og diestalden?

Fordele

- Mere kontakt mellem søer og pattegrise
- Mere bevægelsesfrihed for søer

Ulemper

- Ikke nok plads for både søer og pattegrise
- Risiko for høj pattegris-dødelighed

- Forbeholden accept af løse søer
 - Farebokse med løse søer er en forbedring ift. fiksering
- Men forbedringen ses som marginal
 - Afhængig af boksen og dens udformning

Boksen

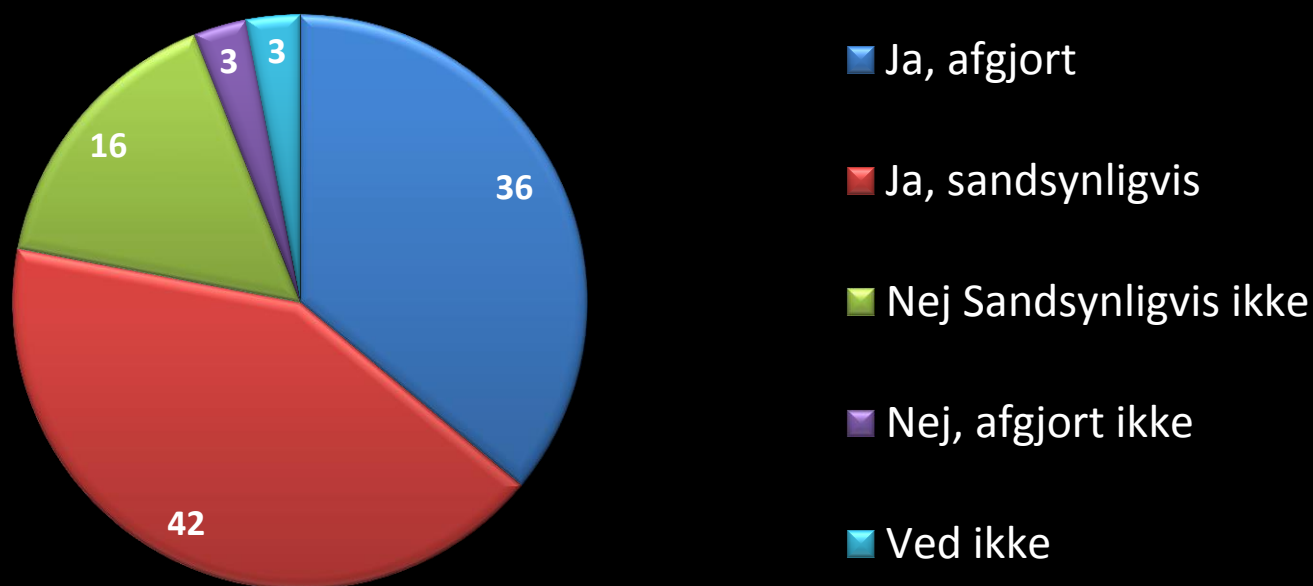
Udformning og udstyr

- Halm/mængden af halm vigtigt
- Er boksen er ren?

Burde dyrevelfærden være bedre?

Mener du, at dyrevelfærden for opdrættede dyr i Danmark generelt burde være bedre, end den er nu? (Procenter, N=1.012)

Dilemma #1

Liv → ← Kød

... jeg er kendt for at være rigtig glad for bacon, men jeg synes helt grundlæggende, at det er helt forkert. Jeg synes (...) altså (grisene) tæller sgu ikke mindre eller mere for den sags skyld end vi gør, synes jeg, så jeg synes egentlig der er noget forkasteligt over den produktion, der er af grise, og at jeg i den grad bidrager til den eller støtter den. (...) Jeg synes faktisk, det er helt grundlæggende for alle dyr, at de har sgu ret til liv, og det synes jeg ikke, at nogen sådan umiddelbart har ret til at tage fra dem.

De kommende landmænds syn på dyrevelfærd

Anneberg, I., Sandøe, P. & Lassen, J. (2016). *Kommunikation om dyrevelfærd: en undersøgelse af dyrevelfærds rolle i undervisningen på landbrugsuddannelsen.*

Metoden

- Elever
 - Individuelle interviews med skolebegyndere
 - Fokusgruppeinterviews med næsten færdige elever
- Lærere
 - Individuelle interviews
- Skoler
 - Deltagerobservationer: aftenvagt; morgensamlinger; lærerværelset; undervisning; ekskursion...

To konkurrerende syn på dyret

Produktionsdyret, der er i arbejde (fremherskende)

(...) Jeg passer jo bare minkene. Jeg er ikke sådan en, der skal sige sød, sød, sød ... det er jo produktionsdyr, der skal i arbejde. Det er et firma, ikke en hobby, vi skal ikke rende rundt og kæle med dem ...

Dyret er ikke bare 'en ting'

Jeg ved godt, det kan være svært, at det ikke bare skal være et produktionsdyr i den forstand, at nu behøver jeg ikke kigge til det, for det er bare en ting, der er derude, og den skal bare blive til penge snart...

Dyrevelfærd ses oftest i produktionens perspektiv

Her argumenteres for dyrevelfærd fordi

- Fravær af dyrevelfærd → ringe ydelse
- Høj/ passende dyrevelfærd → høj ydelse
- Rette niveau af dyrevelfærd bestemmes af økonomien

Dyrevelfærd handler om

- Foder & vand
- Sundhed
- Hvile & stress
- Plads

Foder og vand

- Korrekt og tilstrækkelig vanding og fodring er en forudsætning for en sund produktion og dermed en god økonomi.

Jeg har skrevet ... de skal have foder, nærende foder, så de ikke går og bliver magre, så man er nødt til at aflive dem ... det er dyrt for landmanden, i hvert fald i sidste ende, godt foder og ingen mishandling.

- Ofte taget for givet

Plads nok

- Passende plads (hverken for meget eller for lidt) er en forudsætning for en sund produktion og dermed en god økonomi.

ALFRED: Prøv at tænke på en produktion [hvor køerne går ude]. Når man ser dyrene, så falder de, når du lukker dem ud på græs. I ydelse. Og hvis det er sådan, det regner, så går de ind i stalden alligevel, hvis det er for varmt, så kan koen faktisk heller ikke lide at ligge ude på en åben mark.

ANDY: Ja, der skal også være økonomi i det, jo.

Dyrevelfærd ses sjældent i dyrets perspektiv

- Dyrene har ret til/ behov for at kunne udfolde sig naturligt

Jeg har skrevet plads [og] gode forhold i forhold til staldindretning. Altså, hvis ikke der er nogen gemmesteder, hvis der er (...) kampe, og de slås og ..., så de får sår og bliver stressede. De skal have nogle steder at gemme sig. I stedet for bare at have en åben stald, hvor der er, hvor der ikke er nogen ... steder at gemme sig....

Vil kommende landmænd imødekomme folks ønsker om dyrevelfærd?

Muligheder

- Tendens til at landbrugsskoleeleverne siger fra overfor overtrædelser af loven (praktikken)
- Landbrugsskolelevernes syn på dyrevelfærd i overensstemmelse med loven

Begrænsninger

- Udpræget 'dem og os' retorik
- Frihed og naturlighed er ikke inkluderet i landbrugsskolelevernes forståelse af dyrevelfærd.
- Hensynet til økonomien er altdominerende

Er markedet eller regulering løsningen på
folks krav til dyrevelfærd?

Dilemma #2

Økonomi → ← Dyrevelfærd

- Drømmen: et 'naturligt' griseliv
 - Høj dyrevelfærd
 - De alternative systemer – frilandsgrisen
- Virkelighedens verden: Den onde cirkel
 - Faldende kødpriser
 - Stigende foderudgifter
 - Øget kontrol
 - Forbrugernes uvilje til at betale for dyrevelfærd
 - Fokus på mængde & effektivitet; ikke dyrevelfærd
 - Den industrialiserede svineproduktion

Dilemma #2

Økonomi → ← Dyrevelfærd

Rasmus: *(vi kan få høj dyrevelfærd) i dag, det er bare med at lade være med at overproducere sådan, som vi gør i dag.*

Mette: *Men det kan jo være lidt svært at forklare en landmand, der skal have råd til smør på brødet jo. De tjener jo ikke særlig meget på det vel.*

Rasmus: *Nej, det er Brugsen, der tjener på det.*

Jens: *Men er vi så parate til at give lidt mere for det, når du står henne ved køledisken og du har en flæskesteg til 50 kroner kiloet og en til 150 kroner. Hvad for en tager du?*

Rasmus: *Nej, det er man selvfølgelig ikke, nej.*

Danskerne er nogle hyklere...

Det nye mærke til svin er en gave til hykleriske forbrugere

Regeringens nye mærkningsordning for svinekød vil uden tvivl give forbrugere mulighed for at købe bedre samvittighed. Men grisene? De vil ikke få det meget bedre.

DYREVELFÆRD

MICKY GJERRIS

En ny statskontrolleret mærkningsordning for dyrevelfærd i svineproduktion er på vej og tegner til at blive endnu en sag, hvor regeringens politik på landbrugsområdet vil rejse stor debat.

Regeringen og landbruget mener, at mærket vil give forbrugere mulighed for at vælge netop det niveau af dyrevelfærd, de går ind for - til glæde for dem, for grisene og for eksporten. Det kræver dog, at man tager de endog meget optimistiske briller på for at kunne se det scenarie for sig.

Et er, at de færreste har tid og overskud til at sætte sig ind i en udviklet mærkningsordning, hvor der er styr på, om

vi understøtter med vores forbrug. Den nye mærkningsordning vil kun gøre det lettere for os at ignorere problemerne og lade, som om der er styr på dyrenes liv og velfærd.

Tegning: Mette Dreyer

synspunkter står over for hinanden: På den ene side et perspektiv på dyrevelfærd, der særligt fremføres af det konventionelle landbrug og følgeindustrier, hvor fokus er på produktionen. Her ser

dem, man alligevel skal leve op til for at overholde lovgivningen, eller som det konventionelle landbrug allerede har forpligtet sig på at indføre. Statslige mærkningsordninger nyder

Vi lever allerede i villet blindhed over for denne afstand mellem det, som vi mener er rigtigt, og så den produktion, som vi understøtter med vores forbrug. Den nye mærkningsordning vil kun gøre det lettere for os at ignorere problemerne og lade, som om der er styr på dyrenes liv og velfærd.

ingen, som regeringen med støtte fra bl.a. Danish Crown har udviklet, og som vil ramme de danske kølediske i slutningen af 2016. Ordningen går ud på, at man som producent fremover kan vælge, om man vil leve op til en række specifikke krav til forholdene for grisene og på den måde gøre sig fortjent til at kunne mærke sine produkter med en, to eller tre stjerner, der signalerer, hvor stor velfærd dyrene har.

DYREVELFÆRD i dag er et entydigt positivt begreb, som ingen aktører på området offentlig vil fremstå som modstandere af. Der er imidlertid ingen enighed om, hvad dyrevelfærd egentlig er, og

hvis. Det er et perspektiv, man ofte møder i undersøgelser af, hvad dyrevelfærd betyder for forbrugere. Det handler om, at dyret skal have mulighed for at udfolde sine iboende instinkter i forhold til for eksempel redebygning, fouragering, sociale aktiviteter, yngelpleje i et stimulerende miljø med adgang til udearealer, hvor dyret får udfordret sit potentiale.

De to perspektivers forskellige tilgang til dyrevelfærd kommer tydeligt frem i lyset af deres tilgang til problemer, hvor den naturlige adfærd er smertevoldende, for eksempel når grise i frustration over deres gamle staldmiljøer bider i hinandens haler. Her har man i det konventionelle landbrug under sig, som på EU har

lærden i forhold til den konventionelle produktion - hovedsageligt øko- og fri-landsproduktion

► BLÅ BOG

► MICKY GJERRIS

To kontekster

– to måder at snakke om kød og dyr

Hverdagskontekst

(Købe, tilberede, spise)

Kød (*ikke* dyr!)

Materielle kvaliteter

Dyrevelfærd fraværende

Aktøren: Forbruger

Arena: Markedet

Produktionskontekst

(Producere, forarbejde)

Dyr (*og* kød)

Immaterielle kvaliteter

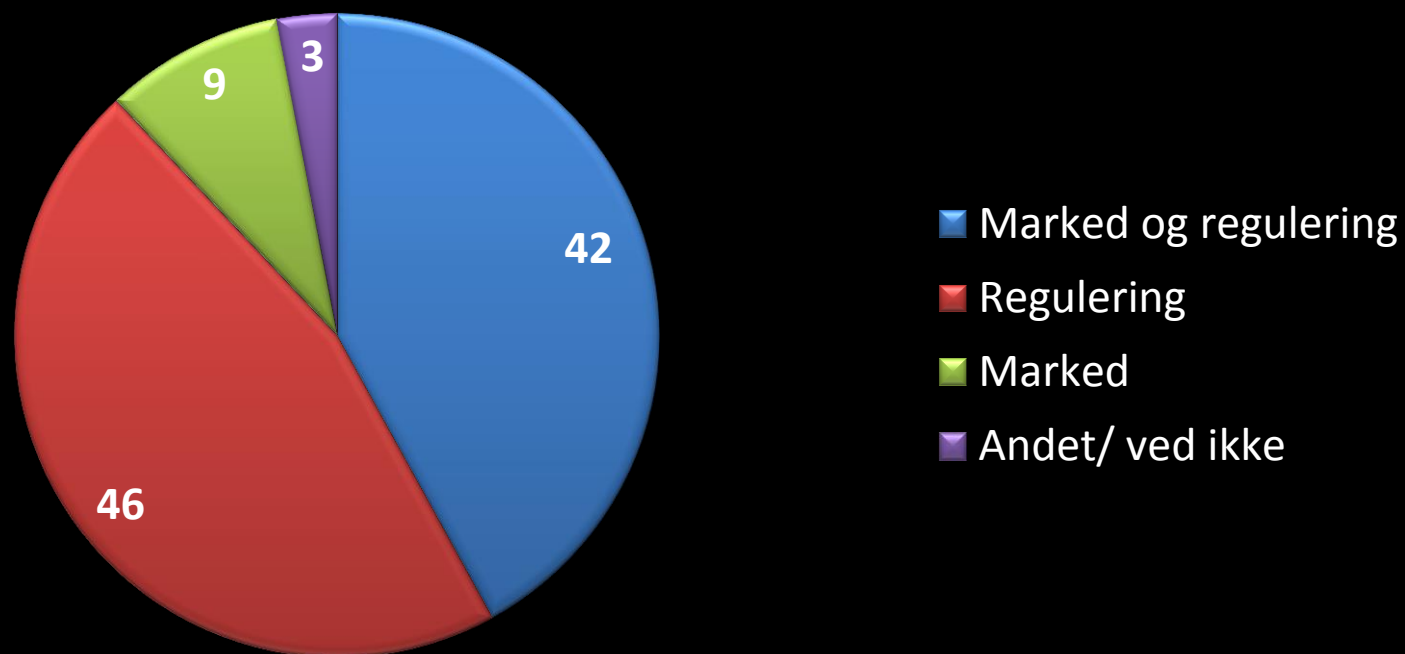
Dyrevelfærd dominerende

Aktøren: Borger

Arena: Politik og lovgivning

Hvor skal dyrevelfærden sikres? Både lovgivning og marked!

Danskernes syn på hvor dyrevelfærd skal håndteres (Procenter, N=1.012)

Konklusion

- Dyrevelfærd er vigtig for folk!
- Der er delvis uoverensstemmelse mellem folk og lovgivningen
 - Frihed, naturlighed & integritet er vigtiger for folk end lovgivningen
- Der er uoverensstemmelse mellem folk og fremtidens landmænds opfattelse af dyrevelfærd
 - Frihed & naturlighed stort set fraværende hos eleverne
- Markedsdrevet dyrevelfærd kan måske føre til mere dyrevelfærd
 - Kræver at forbrugeren agerer som borger på markedet
- Markedet gør det ikke alene
 - og spørger man folk, er der fortsat brug for lovgivning